

Innspill fra Tekna til stortingsmelding om naturmangfold

Tap av natur og naturmangfold er en alvorlig samfunnskrise både globalt og i Norge. At naturen er under press illustreres av at av biomassen for hvirveldyr på land utgjør nå bare 4%, mens vi mennesker og husdyrene våre utgjør 96%. Den viktigste årsaken til at arter dør ut er at leveområdene deres forsvinner. Det viktigste grepet for å hindre fortsatt naturtap er derfor å endre vår arealbruk slik at vi ikke lenger i høyt tempo ødelegger natur og naturområder som er leveområdene for alle de tusener av arter som trues av utryddelse. Andre viktige årsaker til naturtap er klimaendringer, spredning av fremmede arter og overgjødning, særlig med nitrogen- og fosforsalter. Disse årsakene må også bekjempes.

Kampen mot naturkrisen er underforstått og underfinansiert i forhold til kampen mot klimakrisen. Om vi ikke løser klimakrisen og naturkrisen samtidig, løser vi ingen av dem. Frisk og robust natur er viktig i seg selv, men bidrar også i kampen mot klimaskader gjennom naturbaserte løsninger. Våre felles klima- og naturmål må være overordnet i politikken og ikke bare håndteres sammen med andre politikkområder på et lavere nivå.

Oppfølging av naturavtalen

Den internasjonale naturavtalen¹ ble vedtatt i desember 2022. Naturavtalen er vår globale arbeidsplan for å redde naturen og må følges opp nå. Regjeringens oppfølgingsplan ventes i 2024. Skal vi lykkes i oppfyllingen av naturavtalen, må vi satse offensivt på dette med samtidig koordinert innsats innen forvaltning og vern, kunnskap og kompetanse samt samfunnsstyring og samhandling.

- Alle aktører og partier må eksplisitt erkjenne at vi har en naturkrise som er like alvorlig som klimakrisen, slik det underbygges fra både Natur- og Klimapanelet, og forplikte seg til å følge opp visjonen og målene i naturavtalen.
- Oppfølging av naturavtalen vil kreve betydelige ressurser, også over statsbudsjettet. Tekna meldte inn et behov til statsbudsjettet for 2024 om å øke natursatsingen med minst 1 milliard. I 2025-budsjettet må det bevilges tilstrekkelig for å komme i gang med oppfølging av naturavtalen. Det må etableres en budsjettmessig opptrappingsplan for perioden 2025 til 2030.
- Naturkrisen er både lokal og global. For å lykkes nasjonalt kreves et sterkt internasjonalt samspill. Norge bør derfor opprettholde og styrke sitt internasjonale engasjement for naturen. Norge bør fortsatt aktivt delta i og følge opp anbefalingene fra internasjonale initiativer som blant annet regnskogssatsingen, det internasjonale havpanelet og den internasjonale plastavtalen. Svært viktig er også bærekraftsamarbeidet gjennom EU, også innenfor natur, som er en viktig drivkraft for Norge og gir viktige rammebetingelser.

Forvaltning og vern

Sentralt i naturavtalen er å stanse tap av viktige naturtyper og man tar sikte på at 30 % av all natur skal ha en form for vern innen 2030. Det er et mål at de fleste naturtyper inkluderes i dette vernet, ikke bare de med liten økonomisk verdi. På den måten skal antall arter som dør ut reduseres til et minimum. Dette er et konkret mål, og kan sammenlignes med 1.5 graders målet i Paris-avtalen.

---

¹ [norsk-oversettelse-av-kunming-montreal-global-biodiversity-framework.pdf \(regjeringen.no\)](#)

- Det må settes klare mål for 30% bevaring og vern av et representativt utvalg av norske naturtyper med forpliktende plan for gjennomføring og avsatte ressurser til gjennomføring av verneprosesser og utbetaling av nødvendige erstatninger.
- Det må lages en klar nasjonal plan for oppfylling av Naturavtalens mål om restaurering av 30% av forringet natur, støttet av avklart definisjon av «forringet natur», oversikt over omfanget av ulike naturtyper, bedre lovverk for varig restaurering på privat grunn, bedre organisering av restaureringsarbeidet, styrket utvikling av restaureringsmetodikk og en finansieringsplan for restaurering.
- Innsatsen mot fremmede arter må styrkes.
- Innsatsen for å beskytte og restaurere hverdagsnaturen må styrkes, altså den store mengden av vanlig natur som ikke er spesielt truet eller unik, men som likevel er avgjørende for en sunn og robust samlet natur. Tilsynelatende ubetydelige områder kan for eksempel være viktige for å opprettholde vandringsveier for viltarter og økologisk konektivitet i naturen.
- Det må opprettes et fond for restaurering av norsk natur som er blitt ødelagt av utbygging.
- Bevilgningene til gjennomføring av nasjonal marin verneplan og utredning av nye marine verneområder må økes, samtidig som verneinnsatsen for naturtyper på land trappes opp.
- Det må etableres en nasjonal plan for å styrke naturens evne til å begrense flom og skredskader, såkalte naturbaserte løsninger.

Kunnskap og kompetanse

Norge har en natur som gjør at en oppfølging av forpliktelsene i naturavtalen kan tjene som modell for bærekraftig bruk, forvaltning og vern av natur også for andre land. Skal vi utnytte disse mulighetene trengs det imidlertid et raskt kunnskapsløft om norsk natur. Det er ikke holdbart at vi i et land som Norge, rikt på både penger, kompetanse og natur, på langt nær har tilstrekkelig oversikt over hvilke arter vi har, hvor de fins og hva som vil skje med dem, selv i nær framtid. To konsekvenser av kunnskapsmangelen er mindre treffsikre og kostnadseffektive tiltak og økt risiko for naturskader.

Først og fremst må vi vite hva vi har. I dag er det dokumentert rundt 47 000 arter i Norge, men Artsdatabanken antar at dette utgjør bare rundt 65 % av de artene som virkelig fins i landet. Med den hastigheten vi i dag taper natur er det viktig raskt å få på bordet en oversikt over hva som utgjør det reelle mangfoldet av arter i Norge. Teknologiske nyvinninger har de siste årene gitt en drastisk økning i kapasitet for artsbestemmelse. Her er norske fagmiljøer i den internasjonale forskningsfronten slik at Norge kan bidra med kompetanse og teknologi til land med færre ressurser og svakere tradisjon for miljøforskning.

Også norsk næringsliv er avhengig av bedre kunnskap om norsk natur. EUs nye klassifiseringssystem for bærekraftige aktiviteter danner grunnmuren for hva som kan anses som bærekraftig finansvirksomhet. Dette rapporteringssystemet er basert på seks miljømål hvor graden av påvirkning på biologisk mangfold og økosystemer er ett. En bedrift kan bare klassifiseres som bærekraftig om den kan dokumentere at virksomheten ikke har negative konsekvenser for naturmangfoldet.

Dette kan være utfordrende for næringslivet, spesielt i Norge. I forhold til mange andre land er en viktig del av verdiskapningen i Norge knyttet til utnyttelse av naturressurser,

med sjømat- og skognæringen som typiske eksempler. Norge må selv kunne dokumentere at effekten på naturen av mye norsk næringsvirksomhet er neglisjerbar for at produktene kan anses som bærekraftige i henhold til EUs nye taksonomistandarder. Men med riktig kunnskap og informasjon tilgjengelig har Norge alle forutsetninger for å bli et foregangsland for oppfølging av naturavtalen som samtidig legger grunnlaget for et bærekraftig næringsliv.

- Dette krever at det etableres et samlet kompetansemiljø hvor både forskere, brukere og forvaltningsmyndigheter inngår. Et slikt tett samarbeid er nødvendig fordi kunnskapsflyten må skje raskt. Norge har god erfaring med slik større oppbygning av kunnskap omkring utvalgte tema, for eksempel når det gjelder utvikling av miljøvennlig energi. Nå bør det være naturen sin tur til å få på plass et tilsvarende målrettet løft i kompetanse, til gode for både natur og mennesker.
- Konkret bør det etableres et program for forskningssentre for naturvennlig samfunnsutvikling på linje med Forskningssentre for miljøvennlig energi (FME). En slik ordning vil kunne bidra til å utvikle et godt samspill mellom ulike kunnskapsaktører innenfor og utenfor akademien.
- Dokumentasjon om natur og naturtilstand må forbedres gjennom styrket økosystembasert overvåking av økologisk tilstand, styrket overvåking av kyst og våtmark, styrket omfang og fremdrift av arbeid med økologisk grunnkart og styrket oppfølging av lange tidsserier.

Samfunnsstyring og samhandling

I praksis må alle samfunnsborgere og samfunnsaktører innen alle sektorer bidra allerede i dag til å stanse naturødeleggelsene. Skal utviklingen snus, innebærer det at langt de fleste personer og aktører må endre sin opptreden og sine handlinger. Dette betyr at samfunnsborgere og samfunnsaktører hver for seg og i fellesskap må ta ansvar gjennom å endre henholdsvis sin livsstil og sin virksomhet i naturvennlig retning. Skal dette realistisk være mulig å gjennomføre, krever det klare endringer i politikken gjennom samfunnsorganisering, offentlig virksomhetsstyring, utvikling av samfunnsinstitusjoner, samfunnsstyring gjennom lover og regler samt bevilgninger og bruk av offentlige virkemidler på andre måter. Ikke minst krever det også tydelig politisk lederskap.

Proessen må skje på en måte som ser klima og natur i sammenheng ettersom disse områdene i stigende grad påvirker hverandre og er avhengig av hverandre. På den ene siden øker klimaendringene presset på økosystemene og på den andre siden er ivaretagelse av økosystemer et billig og effektivt virkemiddel for lagring av karbon. Naturbaserte løsninger gjennom sikring av frisk og robust natur er også effektive klimatilpasningstiltak.

Ettersom Naturpanelets første hovedrapport fra 2019 peker på endret bruk av arealer som den enkeltfaktoren som påvirker naturen mest på land og i ferskvann, er det viktig å se politikken for natur og naturmangfold i sammenheng med arealpolitikken. Ikke minst er det viktige dilemmaer i møtet mellom utvikling av grønn energi og bevaring og restaurering av natur.

- Kommunene må styrkes som naturforvaltere med kunnskapsløft gjennom et Natursats-program, støtte til etablering av kommunedelplaner for naturmangfold og midler til å styrke natur- og klimakapasitet. Tiltakene må sikres effekt og

sammenheng over hele landet gjennom nasjonale minimumskrav til kommunenes naturforvaltning herunder pålegg om revisjon av reguleringsplaner (planvask).

- Naturregnskap må etableres som effektivt og operativt styringsverktøy som omfatter arealregnskap, økologisk tilstand og økosystemtjenester.
- Kommunale initiativer for arealnøytral utvikling må støttes gjennom forskning, standardisering av faglige begreper for felles forståelse, kunnskapsformidling og faglig veiledning.
- Innsatsen for sirkulærøkonomi bør styrkes som virkemiddel for å redusere samfunnets naturbelastning.
- Det må utvikles bedre metodikk for verdsetting av natur for å bringe naturen systematisk inn i viktige beslutninger om arealbruk og andre prosesser som griper inn i natur og naturtilstand, herunder innen landbruk, skogbruk og havbruk.
- Bedre metodikk og bedre praksis for avveining av motsetninger mellom naturhensyn på den ene siden, klimahensyn og andre viktige samfunnshensyn.
- Det bør etableres et nasjonalt program for bærekraftig forbruk og bærekraftige husholdninger. Dette må ses i sammenheng med innføring av sirkulærøkonomi og vil bidra både til oppfølging av målene både i Naturavtalen og Parisavtalen.